

O tipăritură iluministă necunoscută: *Cheia preteșugului* (1815)

Dr. MIRCEA POPA
Universitatea „1 Decembrie 1918”
Alba Iulia

Abstract

An Unknown Illuminist Print: „Cheia preteșugului” (1815)

The Illuminist print *Cheia preteșugului* („The Key of Friendship”), published in 1815 at Buda, is a truly unique book. The only existing copy can be found in Bucharest, at the General Directorate of State Archives Library.

The author is Gheorghe Munteanu, who was a teacher at the Romanian National School in Pesta. He was a man of his time and he attempted to be a part of the general effort to educate and shape the personality of the youth, an essential theme being that of friendship.

In his poem, Gheorghe Munteanu emphasized the importance of friendship, seen as a form of national and social solidarity. He insisted upon the necessity of carefully choosing friends and he also marked the difference between the true friendship of God, who is always there for us, and the friendship of the human being, who cannot be trusted.

Keywords: Gheorghe Munteanu, Illuminism, friendship, God, poem

Tipăritura iluministă *Cheia preteșugului*, apărută la Buda în 1815, este cu adevărat o carte rară. Unicul exemplar care ni s-a păstrat până astăzi se află în custodia Bibliotecii Direcției Generale a Arhivelor Statului din București și e înregistrat la cota II 3898. A fost semnalat cu ani în urmă de cunoscutul cercetător al cărții vechi românești, profesorul Dan Simonescu, în articolul intitulat *Contribuții la Bibliografia românească veche* și a fost publicat în revista *Studii și cercetări de bibliologie* din 1955. De atunci până astăzi, nimeni n-a mai adus în discuție cartea respectivă, nici n-a fost invocată sau descrisă în amănunt. De aceea, aflat în situația să colaborez la o amplă antologie dedicată Școlii Ardelene, m-am văzut tentat să solicit conducerei Arhivelor Statului din București o copie a cărții, pe care am obținut-o în timp util și pot s-o pun în momentul de față la dispoziția cercetătorilor.

Despre autorul scrierii, pe nume Gheorghe Munteanu, nu putem spune mare lucru la ora aceasta decât ceea ce o face el singur atunci când precizează pe pagina de gardă a cărții faptul că deținea funcția de „*învățătorul școlii naționale românești din Pesta*,” școală la care a fost anterior dascăl și Constantin

Diaconovici Loga. Era o școală frecventată mai ales de fiii neguțătorilor macedoneni și aromâni stabiliți la Pesta, care dispunea și de o biserică greco-orientală, unde a funcționat ca preot la un moment dat harnicul Ioan Theodorovici-Nica, dar și tatăl viitorului academician George Murnu. Acești dascăli au reprezentat la începutul secolului al XIX-lea o rezervă serioasă de elitism cărturăresc, redactând manuale școlare diferite și implicându-se într-o serie de acțiuni editoriale și școlare de anvergură, dovadă că, la un moment dat, mătușa viitorului nostru mitropolit, Andrei Șaguna, soția negustorului Atanasie Gabrovschi, patrona un fel de cenaclu literar sau o societate de lectură, frecventată de numeroși tineri. Să nu uităm că aici trăia la acea dată și marele nostru mecena Emanoil Gojdu, dar și celebrul polemist Damaschin Bojincă, după cum Gh. Roja publica *Măiestria ghiorvășirii românești*, în 1809, iar o seamă de dascăli se preocupau de educația tinerelor generații în spiritul conceptelor iluministe, de datorie, luminare, respect pentru celălalt. Cărți precum *Sfaturile înțelegerii cei sănătoase* (Buda, 1802), *Îndemnare către învățătura tinerimii cei românești* (Buda, 1811, 1813), *Înțelepte învățături sau regulile pentru îndreptarea năravurilor spre folosul pruncilor* (Buda, 1815) etc. Toate acestea încearcă să implementeze un model de existență, o înțelegere cât mai exactă a „binelui de comun,” a interesului de obște, a punerii în acord a dorințelor omului cu preceptele creștine și cu cele ale rațiunii. În acest scop, Damaschin Bojincă scria: „*cel ce cunoaște adevăratul preț al omului, cugetele dumnezeiești cu dânsul, datorințele către sine însuși, cătră stăpânirile sale și cătră soțietatea omenească; cel ce știe... ce e bine, fromos, drept și cu credință a ști omul, cel ce e încredințat cum că mintea și înțelegerea stăpânește aplecările și poștele noastre și cum că voința omului e silită a asculta de minte, acela se numește om iscusit, luminat și înțelept.*” Același gânditor afirmă în *Deregătorul buneii creșteri* că „*firea (e) cel mai prețuit dar a lui Dumnezeu și moralitatea pre om de toate animalele deschilnește,*” ceea ce înseamnă înțelegerea unui anumit model uman și a unor principii de viață care trebuiau respectate.

Ca om al școlii și ca reprezentant al timpului său, Gheorghe Munteanu dorește să se înscrie și el în acest efort general al epocii sale de a contribui la modelarea și educarea tinerelor generații, venind să propună câteva norme care să le fie de folos tinerilor atunci când își aleg prietenii. Tema prieteniei i se dezvăluie ca o temă foarte tentantă pentru a fi tratată public și a o supune discuției generale, considerând-o o temă esențială pentru educația tinerilor. Ideea că „*omul e pre pământ pentru norocirea sa*” e însușită acum de un număr cât mai mare de inși, care cred înțelegerea destinului propriu numai alături de ceilalți, printr-o muncă și o strădanie comună și nu prin înșelarea celui de lângă

el, iubirea aproapelui și ajutorul dezinteresat dat acestuia înseamnă buna prietenie. În comentariile fabulelor sale, Țichindeal spune că „numai aceia sunt drept norocoși, cari iubind pre Dumnezeu și pre toți oamenii, fiind iubitori de osteneală trăiesc cu sudoarea feții lor și înțelepțește.” Tot Țichindeal va afirma că „Prietenia e temelul cel dintâi a toatei vieții omenești cei vremelnice... că dacă oamenii pre lume buni și toți unul altuia priateni, toți ar putea fi norocoși.”

În spiritul acestor precepte iluministe își concepe cartea și Gheorghe Munteanu, ce se arată sensibil la noțiunea moral-educativă de prietenie, pe care o vede ca un mod de solidaritate națională și socială. De aceea face trimitere în prefața **Către patroni** la genul (neamul) nostru și la datoria lui de a se ridica prin cultură și bune moravuri la nivelul celorlalte neamuri ale Europei, concepută „pre binele cel de comun.” Mersul înainte al societății îl vede printr-o colaborare strânsă între cei care „dau ajutoriu cu pană” și între cei care ajută „cu punga.” Învățătura dintâi pe care el vrea s-o transmită pe această cale este credința în Dumnezeu, deoarece „singur Dumnezeu e pretin credincios / Omul e fățarnic și fără folos.” Așa cum arată și scripturile, Domnul e cel care făgăduiește cel mai puțin, dar dă cel mai mult. Un exemplu elocvent a fost cel cu Senaherim, pe care Domnul l-a împiedecat să ajungă la Ierusalim, prăpădindu-i oastea, iar apoi, i-a împlinit cererea lui Iosafat, ajutându-l pe Solomon să obțină prin înțelepciune rangul și starea la care a ajuns.

Versurile următoare vin să atragă atenția omului cinstit să nu se încredă fără dovezi așa-zișilor prieteni mincinoși și ipocriți; sub masca bunătății și ajutorului dezinteresat, se ascund de fapt cei care „să capete ceva nădăjduesc,” lăsându-și prietenul singur la greu.

Falșii prieteni sunt comparați cu bondarii care sug nectarul florilor sau cu vița care se folosește de par doar pentru a se urca. Falșii prieteni sunt cei mai periculoși, deoarece imediat ce ai ajuns la o nenorocire sunt primii care „dau dosul” și te lasă singur. Așa a pățit și Iov, care a ajutat pe atâția, ca apoi să nu fie primit de nimeni în casă. Ba încă, acești falși prieteni, în loc să te ajute, te sapă și mai tare. Ca să fie mai demn de crezare, autorul introduce aici comparația cu copacul cel verde și rămuros la umbra căruia omul se adăpostea vara când era mai cald, ca apoi să se repeadă cel dintâi cu toporul spre a-l doborî. Alții sunt tot atât de falși, deoarece dacă au dat ceva ajutor, apoi se laudă la toți cu acest lucru, făcând gestul mai ales pentru țâfna și bunăstarea lor, dar și spre a le rămâne veșnic îndatorați, spre a-i sluji pe viitor.

Prietenia oamenilor, arată autorul, se câștigă greu, dar se pierde repede. El arată bunăoară, cum e deajuns un răs, o vorbă sau un gest oarecare, pentru ca aceștia să se supere și să te lase când ți-e lumea mai dragă. E de ajuns un presupus sau o grăire de rău, pentru ca totul să rămână în urmă: „Ba și nestornicia

firească / Poate preteșugul să-l prăpădească / Poate-vă de preteșug pre voi lipsi / Un răs, un câștig, o price ce sosi.” Uneori aceste „price” sunt dintre cele mai rele, cum ar fi cearta pentru pășune sau pentru adăpătoare: „Vezi! și iată / Pretenia lor cum fu subțiată!”

E bine, deci, ca omul să stea și să se socoată bine atunci când pornește o prietenie, deoarece cauzele stricării ei pot veni repede și pe neașteptate: „*Ba facerile de bine ce ai făcut / La bunul pretin acel de demult, / Nu de puține ori sunt pricină, / Să te lase pretinu fără vină.*” În loc să-ți întoarcă binele înapoi, el, dimpotrivă, te va urî pentru binele tău, astfel încât se naște întrebarea sinceră: „*Apoi acesta, omule, preteșug / Să se zică credincios, fără-vicleșug?*” Singur Dumnezeu nu-și părăsește credincioșii aflați într-o situație critică. De aceea, pentru autor e foarte important să-și îndemne cititorii să nu părăsească niciodată credința și nici speranța în Cel de Sus: „*Nu avem ce ne teme la Dumnezeu / De nestatornicie sau și alt rău. / Nici o stihie, nici vreo făptură, / Nu poate să ne-aducă la el ură.*” Încredințându-ți prietenia Domnului, acesta nu se poate să te lase în rătăcire, așa cum ar putea-o face omul. Și chiar dacă omul respectiv are păcate, fiind ticălos sau mișel, el nu va fi privat de dragostea și înțelegerea Domnului. E cazul văduvei sărace din Biblie, pe care Hristos a ajutat-o, e cazul săracului, carele umblă a cerși pe la casele oamenilor.

Este surprinsă cu oarecare privire realistă imaginea celui sărac, umblând din casă în casă și căutând de mâncare, cu privirea ațintită la focul din cuptor sau la oalele pline cu mâncare care fierb prin apropiere. „*Dacă oarecarele fiind sărac, / Pre la casele altora au umblat, / A ceare milostenie, ajutoriu, / Și privea oare iaste ce(va) în cuptoriu, / Ba aorea și oalele descoperea / De pline, oare sîntu iale vedea.*” Există însă și o situație aparte, care caracterizează mojicia ajunsului, a parvenitului, care-i „*de soi pros!*” și care uită de unde a plecat, refuzând ajutorul celui aflat în lipsă. El va da seama însă la judecată de comportamentul său.

Cărticica în versuri ***Cbeia preteșugului*** nu se remarcă printr-o știință deosebită a versului și nici prin idei bogate și pline de originalitate. Ea vine să ilustreze mai degrabă situația omului obișnuit, care a fost înșelat de multe ori în așteptările sale de către prieteni, și atrage atenția asupra importanței deosebite acordate instituției prieteniei, care, în multe situații, nu se dovedește la înălțimea sentimentului investit în ea. Exemplele de bună prietenie (Lot și Avram) sau de rea conduită sunt luate de cele mai multe ori din ***Biblie***, cu trimitere specială la ***Cartea Facerii*** sau ***Cartea Împăraților***, la pășaniile lui Iosif sau Solomon, la disputele lor cu egiptenii care voiau să-i țină în robie. E o carte de învățături morale, în care domină pilda vie a Mântuitorului și, în general, a faptelor bune, puse în contrast cu fățarnicia și strâmbătățile omenești.

Cheia preteșugului se adaugă astfel operelor iluministe de sorginte moralistă, constituind un exemplu în plus de aderență la spiritul timpului și la nevoia de educare și cultivare a omului simplu, căruia i se și adresează.

Cheia preteșugului celui adevărat în viersuri alcătuită

De Gheorghie Munteanu, învățătorul școlii naționale rumânești din Pesta
La Buda în Crăiasca Tipografie a Universi Ungariei, 1815

Cătră Patroni!

Mare mulțămită domniilor Voastre, carii din nespusa rîvnă cătră Cultură și spre binele cel de comun al genului nostru celui românesc binevoirăți a părțini această cărticică micuțică să se poată tipări.

Doao bunătăți închiotorate sînt, care una fără alta nici un lucru fie cât de mărunt a-l aduce la capet nu pot (până și punga), de unde luminat putem priceape că unii dau ajutoriu cu peana, iar alții plătesc cu punga, și așa credințându-se una ceialalte, fac nenumărate lucruri folositoare.

Dea dară Dumnezeu acest gând neprețuit, și tocma sfânt și altora frați, din piept roman adăpați a fi spre ajutoriu tuturor celor ce vor binevoi de acum înainte cât de puțin a tipări pentru genul(neamul) nostru. - Pentru care facere de bine nemărginită, însutite vor lua de la Dumnezeu întru această lume și în cealaltă vieața de veaci.

Dat în Pesta 13 aprilie 1815

I

Despre pretenie voiu să cuvintez,
Stăi pământeanele oame, și să vezi(i).
Dintru a mea patimă -ndelungată,
Cu mare, multă, și prea greao gloată.
În multe, cu greu zile ispătită,
Voiu ca să te învățî înția dată.
Că singur acel pretin bun e Domnul,
In carele să te-ncrezi; iar nu omul!
Singur Dumnezeu e pretin credincios,
Omul e fățarnic și fără folos.
Aceste, zic, voiu să te-măț pre tine,
Ca să nu pătimești și tu ca mine.

Cumplitul Senahirim să se-ntoarcă
Cu oastea lui cea-nfricoșată toată

Să cetim toate sciturile sfinte
Vom afla, dacă vom lua aminte.
Că Dumnezeu tot ce făgăduiaște,
Nu numai întru adevăr plinește,
Ci încă tot mai pre sus dăruiaște,
Decum oare cui om făgăduiaște.
Domnul făgădui lui Ezechie,
(Aminte omule ție să-ți fie.)
Că oastea trușășului Senahirim,
N-a pune piciorul în Ierusalim. (1
Această făgadă ca să plinească
Dumnezeu, destul era ca să facă,

Dînd puțințele picuri, se rășipesc.
Deci Dumnezeu puțin făgăduiaște,

*Ci nu se îndestuli cu atântu,
Că trimise-n noaptea ceea un cumplit
Înger, cu ageră sabie-ntărit;
Ce o sută optzeci și cinci de mii armași
A lui Senahirim omorî-n sălași!
Domnul lui Solomon i-au făgăduit
Numai înțelepciunea, ce au poftit:
Ci nu-i deade averi mari și bune.
Să plinească cearerea lui Iosafat,
Destul fu că ceruta apă i-au dat. (2
Ci nu se-ndestuli cu asta Domnul,
Deadei și-nvingere. Se miră omul!
Așa veți afla și altele multe
În făgada lui Dumnezeu plinite.
Nu așa sînt prietenii cei lumesti,
Poți vedea, puțin de vei sta să privești,
1. 14. Carte a împăraților, cap. 91, stih 32.
2. 14. Carte a împăraților, cap. 3.
Acestia prea darnici sînt cu cuvântul,
Cât se minunează de ei tot dubul.
Toate cu gură mare făgăduiesc,
Spre toată slujba cu imba se gătesc.
Ci acestor de vei creade tu oame,
Flori vei culeage stearpe, fără poame.
Că spre nemica nu-s mai obucinuți
Acest feliu de pretini mai sus pomeniți.
Decât ca mult ei să făgăduiască,
Și tocma puțini apoi să plătească.
Tocma ca niscari nori ce se arată
După multă secetă plini de apă;
Și gîndești că va ploa, de va vărsa,
Cît tot pămîntul cu ploaia va-neca.
Apoi acești nori ce mult făgăduiesc,*

*Decât cînd văzu-l căzută în urgie?
Atunci făcu pentru el să ploaio foc
Din ceriu, să ardă vrăjmașii lui de tot.
Apără-l pre Eliseiu mai arătat,
Decât cînd și pruncii l-au batjocorat,
Fierile, cum cetim cu ochii noștri,
Făcu pentru el să iase din codri.*

*Dup-aceea cu mult mai mult plineaste.
Iar prietinul om mult făgăduiaște;
Și puțin sau și nemica plineaste.*

II

*Osebirea cestor pretini vesteaste,
C-acolo pretinul lumesc priveaste:
Nu ca să vă dea ceva dintru al său;
Ci să te prădeaze de ce e al tău.*

*De aceea se închină, vă cinstesc,
Ca să capete ceva nădăjduesc.
Că sînt pretini voao, o, nebulilor,
Cum albinele-s pretine florilor,
Să sugă ce e mai dulce în iale!
Apoi să le lase în goala piale!
Vă sînt pretini cum e vița parului
Să se nalță sus cu ajutoriul lui.
Almintrea cu totul Dumnezeu lucră,
Nu pofteaște el de la noi nemică,
Nu doreaste de la tine bunul tău,
Ci-ți dăruiaște multe dintru al său.*

III

*Cine-s aceia, cui Domnul grăiaște,
Mai chiar prietin se mărturiseaste?
Săracii, năcăjiții, asuprații,
De lumea toată cu tot desfăimații.
Cînd fu mai pretin Israelteanilor?
Atunci cînd Eghipteanii, stăpîinii,
Cu nedreptul Faraon îi năcăjea,
Și cu prea greale lucruri îi asupra.
Făcu mai mari minuni pentru Ilie,*

*El întîiu săcurea-ntrînsul împlintă,
Taie-l, de binele de vară uită,*

IV

*Ci, că ați aflat pretini îndurători,
Să punem, ce vreau a fi ajutori
Voao întru a voastră lipsă mare;*

*Cînd iubi Hristos pre Lazar mai vîrtos,
Cînd și surorilor lui era greșos?
Nu așa, nu fac pretinii cei lumești;
De vei socoti tu pușin, să gîndești,
N-ai căzut bine-ntr-o nenorocire,
Indată dau dosul, fug fără fire.
Cariî eri îmi era pretini buni mie
Azi nimic nu vreau de mine să știe.
Pînă trăiam cu dînsii zile bune,
Imi făcea închinăciuni; eu pot spune.
Dacă am căzut în nenorocire,
Nu vor să mă cunoască nice fîră.
Cînd ne cade casa, rîndunealele
Fug toate, părăsindu-și cuiburile.
Dreptul Iov la cîți făcuse el bine,
Cînd căzu în acea nenorocire.
De care Scriptul ne face știre,
Nu-l primiră nimene nici în casă
Cît zăcu pre unde oamenii pasă,
Ca un cîne mort în uliță-n gunoii,
Amărit, năcăjit și plin de puroii.
Ba încă întru aceaste întîmplări
Pretinii lumești au aceale aflări:
In loc ca să te ajute, încă ajung,
Cît cu batjococuri prea greale te împung
Precum cel ce vara la umbra șeade
A copaciului rămuros și vearde,
Că s-au veștejit, s-au uscat, de-l veade;*

*Oare cînd vor da fără lăudare?
De v-au dat, se laudă cu cuvântu,
Că v-au dăruit atîntu ș-atîntu!
Ca aorea mai mult, decît v-au dat, spun,
Și cu gura strigă ei ca cu un tun.
Poftesc înaintea a toată lumea,
Ca smerit să le mulțemiți pururea.
Să vă mărturisiți lor foarte deatori.
Și pre ei să cunoașteți prea mari patroni.
Ba poftesc spre slujba lor a tot ceasul
Să fii gata, și să cauți tu folosul
Numai a lor; casa ta să-ți părăsăști,
Și pururea numai lor să le slujești.*

V

*Ci ca să punem, c-așa pretinii ați aflat
Cariî, și după ce v-au ajutorat;
Nu poftesc ei de la voi mulțemită,
Nice oare ce slujbă umilită:
Totuși pentru aceea nu ați aflat
Pretin voao-n lume bine-ncredințat.
Pot avea asupra voastră vr-un prepus,
Și iată că preteșugul e răpus.
Să poate piarde acest preteșug,
Cu o grăire de rău, cu vicleșug.
Știți, aceea fără de rușine stăpînă
Cum asupri pre Iosif fără vină!
Muierea, zic, a lui Pentefri-n Eghipt*

Pre curatul în temniță l-au înfîpt.(1
Poate o pismă preteșugul pierde,
Fieșicine-n David și Saul veade.(2
Ba și nestatornicia firească
Poate preteșugul să-l prăpădească,
Poate-vă, de preteșug pre voi lipsi
Un răs, un câștig, o price, ce sosi.
Poate oare fi mai mare preteșug,
Cum fu-ntră Lot și Avram fără vicleșug.

1) Facere, cap. 39

2) 1, Carte a împăraților, cap. 81
Intră Avimeleș și întră Isac?
Ca alte exempluri acum să le tac.
Price se naște-ntră păstorii unior
Pentru pășune; iară întră altor
Pentru adăpătoare. Vezi! și iată
Pretenia lor cum fu subțiată!
Caută Avram să se-nstreine de Lot,
Cum și Isac de Avimeleș cu tot. 1)
Ce nădejde dară-n pretenii lumesti,
Poți tu, oame să-ți așezi, să întocmești,
De vream ce această pretenie,
Și fără vina ta să strică ție?
Ba, facerile de bine ce ai făcut
La bunul prietin acel de demult,
Nu de puține ori sîntu pricină,
Să te lasă prietenu fără vină.
Căci că neputînduți el face bine
Atîta, cît ai făcut cu el tine,
Inceape a te vedea cu ochi răi,
Cum deatornicii pre creditorii săi;
Inceape el de tine a se feri,
Cu tine, nicicum a se întîlni.
Inceape lui de tine a-i fi urî.
Și ți se face-n urmă vrăjmaș cumplit.

1) Facere, cap. 31

Intră cei ce la Beseaică ducea
Daruri, doară cei ce galbenii slobozea,
Au văduva, ce-aduse numai doi bani,
Se prea laudă acum de mulți ani?
Că Domnul nu cu daruri s-amăgeaște,
Ci mai vîrtos inima prețuiaște.

Apoi acesta, omule, preteșug
Să se zică credincios, fără-vicleșug?
Dinpoțivă să venim a cuvînta
De pretenia cu Dumnezeu alta.
Spune-mi, poți oare ceva frică avea,
De care până acuma se spunea?
Te temi doar, că Dumnezeu se va lăsa,
De a te iubi fără vina ta?
Că te va urgiși când tu faci bine
Ca toama lucru minunat creștine!
Că noi fără de vina lui Dumnezeu
Putem a-l părăsi: așa grăesc eu,
Iară el fără de vina mea nu poate
Cîndva să mă părăsească-ntră gloate.
Dumnezeu niciodată părăsește,
De nu va fi părășit; nici lipsește,
Nu avem ce ne teame la Dumnezeu
De nestatornicie sau și alt rău.
Nici o stîbie, nici vreo făptură
Nu poate să ne-aducă la el ură.
O preteșug fără primejdiure,
Cu Dumnezeu! Minunată însoțire!
De iubesc eu un om de omenie,
Lipsește să mă păzesc de o mie,
Ca să nu-l streineaze de la mine,
Și să rămîn eu mîbnit în rușine.
Nu e lipsă, de iubesc pre Dumnezeu,
Să mă păzesc de alt, fără de mine,
Făgăduiască-i alții daruri mărite,
Slujbă și venituri îmbogățite.
Mai mult decît altul, eu de-l voiu iubi
Cu fierbinte dragoste spre el voiu fi,
Măcar că sînt mai ticălos și mișel
Nu mă va pune înapoia lui el.
Pre Marta, mai lăudă, ce lui slujea,
Au Maria, ce mai vîrtos îl iubea?
Dumnezeu să apere, să ferească!
Că nice nu-i urs așa-n lume spurcat,
Ca săracul ajuns să fie bogat;
Cum și cel de soiu prost și întunecat
Dacă la bogăție s-au înălțat,
Nu așa, nu așa iaste Dumnezeu,

*Nu s-uită Dumnezeu la ce-i în mână,
Ci priveaște la ce-i în inimă.*

VI

*Dară să mai socotim încă una,
Apoi voi pune jos de la scris mîna.
Dacă la oarecarele fiind sărac,
Pre la casele altora au umblat,
A ceare milostenie, ajutoriu,
Și privea oare iaste ce în cuptoriu,
B-aorea și oalele descoperea,
De pline, oare sîntu iale vedea.
Apoi de ajunge să fie bogat,
Sau la ceva deregătorie-n sat;
Nu are el grotate mai mare,
Decît pre aceea el a-i vedeare,
Carii cîndva i-au dat milostenie,
Fiind dînsul în stat de smerenie.
S-audă apoi de la oarecare,
Vedeți pre acest buiac dolfan mare!
Știu, cînd la casele noastre el venea,
De săteanii cei avuți îl miluia.
Aceasta oarecare să grăiască,*

*Evanghelia spune, iară nu eu.
Hristos la judecata sa cea mare
In faț-a toată lumea va strigare:
Veniți blagosloviții Tatălui meu,
Să vă dau împărăția de veaci eu:
Căci cînd am fost flămînd și însătoșat
Căci însuși mi-ați dat de bent, de mîncat.
Singur dar Domnul e pretin pre lume
Credincios omului și altul nime!*

VII

*Dacă singur iaste Domnul Dumnezeu
Credincios și statornic pretin al tău;
Fie măcar care om pretin ție,
Ba și patron cît de mare să fie,
Singur de Dumnezeu tu să te lipești,
Asupra voei lui nemic să voești.
Niciodată să scîrbești pre Dumnezeu
Pentru să faci voia pretinului tău.
Iubeaște pretinii, iubeaște și patronii,
Tată, mamă, muiare, fii și surori.
Ci cătră aceștia să fii cu dubul tău
Totdeauna după Domnul Dumnezeu.*